

FIIA 5/2013

COMMENT

Arkady Moshes
Ohjelmajohtaja
Ulkopoliittinen instituutti

Pysyykö Putinin järjestelmä pystyssä? > Venäjän strategia tyypistyy hallinnon selviytymiskamppailuksi

Vladimir Putinin kolmas kausi Venäjän presidenttinä on kuin kevytversio Neuvostoliittoa 30 vuotta sitten johtaneen Juri Andropovin kaudesta. Kansalaisten perusoikeuksia poljetaan, mutta Putinin on varottava tallomasta eliitin varpaille. Pyrkimykset Venäjän modernisoimiseksi on hylätty.

Kun Vladimir Putin valittiin vuosi sitten kolmannelle kaudelleen Venäjän presidentiksi, hänen välittömät haasteensa liittyivät kansalaisten protestimielialaan. Putinilla oli vastassaan joukko aktivoituneita venäläisiä, jotka eivät enää halunneet hyväksyä sitä, että koko Venäjän hallintojärjestelmä pyörii yhden miehen ympärillä. Putinin luoma ”vallan vertikaali” ei myöskään pystynyt pitämään maata otteessaan yhtä tehokkaasti kuin aiemmin, joten Putinin oli toimittava nopeasti palauttaakseen asiat ennalleen. Lisäksi hänen oli pyrittävä varmistamaan valtarakennelmansa pysyvyys. Sitä leimaavat hyvä veli -verkostot, korruptio ja valikoiva oikeudenkäyttö. Putinin järjestelmässä uskollisuus esimiehille on tärkeämpää kuin hallinnon tehokkuus.

Putinin linjaa voi luonnehtia eräänlaiseksi kevytversioksi Neuvostoliittoa vuosina 1982–1984 johtaneen Juri Andropovin kaudesta. Andropovin haasteena oli Neuvostoliiton taloudellisen kilpailukyvyyn heikkous. Hänen ratkaisunsa ei ollut rakenteiden uudistaminen vaan tiukemman kurin ylläpitäminen. Erojakin on: Andropov pyrki pitämään otteessaan koko yhteiskunnan ja sen eliitin. Putin puolestaan muokkaa lainsäädäntöä ja hallintoa ja antaa ymmärtää, että

järjestelmä on tarvittaessa valmis jyrkkiin sortotoimiin. Käytännössä Putinin järjestelmä ei kuitenkaan mene näin pitkälle, vaan pitäytyy valikoivassa oikeudenkäytössä.

Venäjällä on säädetty perusoikeuksia polkevia lakeja, mutta vielä niitä ei ole sovellettu käytännössä. Valitettavasti on todennäköistä, että jotkut protestiliikkeen edustajat joutuvat telkien taakse, mutta laajamittaiset tuomiot olisivat hallinnon kannalta kaksiteräinen miekka. Ne herättäisivät ihmisissä sekä solidaarisuuden tunnetta että pelkoa siitä, että hallinnon sortotoimet voivat osua omalle kohdalle. Nämä tunteet puolestaan voisivat antaa protestiliikkeelle uutta nostetta. Lisäksi suuri hyökkäys protestiliikettä vastaan tahraisi Venäjän mainetta ulkomailla, mikä hankaloittaisi maan kansainvälistä toimintaa. Venäjä toimii tämän ja ensi vuoden aikana sekä G20- että G8-ryhmien puheenjohtajanaan, ja vuoden 2014 helmikuussa se isännöi talviolympialaisia Sotšissa.

Yli tarkempi Putinin on olta-va suhteessaan maansa eliittiin. Yhtäältä presidentti haluaa tehdä selväksi, että eliitin jäsenillä on velvollisuus tukea nykyjärjestelmää, koska he hyötyvät siitä. Putin haluaa tehdä lopun siitä, että eliitti ansaitsee rahansa Venäjällä mutta käyttää ne ulkomailla. Toisaalta

eliitin varpaille ei voi astua liian voimakkaasti, sillä tämä voisi johtaa eräänlaiseen yläluokan kapinaan. Jos lääninherra menettää aateliston tuen, valtajärjestelmä luhistuu ennen pitkää.

Ei ole sattumaa, että parlamentin käsittelyyn tuodulla presidentin lakialoitteella halutaan kieltää valtion virkamiehiltä ulkomaiset pankkitilit mutta ei ulkomaisia kiinteistösijoituksia. Laki sisältää useita porsaanreikiä ja vain vähäisiä rangaistuksia; sen rikkominen voisi johtaa korkeintaan erottamiseen virasta, mutta ei vankeustuomioon. Näin ollen lain poliittinen viesti ka- toaa ilmaan.

Putinia ja Andropovia erottaa myös se, että Andropov johti suljettua valtiota. Venäjän nykyinenkin johto pyrkii rajoittamaan kansalaisyhteiskunnan ulkomaisia kontakteja, etenkin kun virallisen linjan mukaan protestiliike on osa lännestä johdettua salaliittoa. Viime aikoina on nähty useita merkkejä siitä, että Venäjä sulkeutuu itseensä: Uusi pöyristytävä maanpetoslaki tekee mistä tahansa venäläisten ja ulkomaalaisten välisistä kontakteista potentiaalisesti rikollista toimintaa. Uusi adoptiolaki kieltää venäläisten orpolasten adoptoinnin Yhdysvaltoihin. Venäjä myös vetäytyi Yhdysvaltain kanssa tehdystä oikeusyhteistyösopimuksesta,

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

joka koski muun muassa huume-
kaupan torjumista. Kaiken huippu-
na on käsittämätön lakialoite, joka
kieltäisi ulkomaisten elokuvien
tekemisen Venäjän maaperällä.

Näyttää selvältä, että pyrkimys
modernisoida Venäjää on tyystin hy-
lätty, ainakin jos modernisoimisella
tarkoitetaan talouden ja teknologian
ohella myös länsimaisen oikeus-
käytännön omaksumista.

Pyrkimys eristää Venäjän kan-
salaiset täydellisesti muusta maa-
ilmasta olisi kuitenkin mahdoton
tehtävä: se kostautuisi hallinnolle,
sillä nykyisin maan tilaan pettyneillä
venäläisillä on mahdollisuus lähteä
ulkomailla. Rajojen sulkeminen pi-
täisi vihan maan rajojen sisällä.

Näyttää siltä, että vuosi uudel-
leenalvalintansa jälkeen Vladimir
Putinilla ei ole paljoa perusteita
väittää menestyneensä tehtävässään.
Ennen väistymistään vuonna 2008
Putin oli istunut valtaistuimellaan
kuin mukavassa nojatuolissa, mutta
enää näin ei ole. Putinin on oltava
jatkovasti valppaana. Protestiaalto
on laantunut, mutta sen perimmäiset
syyt eivät ole kadonneet.

Yhteiskunnan huipulla puoles-
taan erilaisten ”klaanien” kilpailu
esimerkiksi energia- ja puolustus-
sektorin rahoista ja resursseista
vaatii Putinilta jatkuvaa huomiota ja
tasapainon vaalimista. Kaiken lisäksi

mielipidetutkimukset osoittavat
kansalaisten enemmistön olevan
ensi kertaa sitä mieltä, että Putin on
henkilökohtaisesti vastuussa Venäjän
ongelmista.

Valitettava johtopäätös on, että
Putinin järjestelmällä ei ole eikä sillä
voi olla varasuunnitelmaa. Putinin
on takerruttava valtaan loppuun
asti samasta syystä kuin muidenkin
itsevaltioiden: heistä kukaan ei voi
olla varma kohtalostaan, mikäli valta
vaihtuu.

Näin ollen taktiikka muuttuu
strategiaksi: ne taktiset keinot, joita
Putinin hallinto käyttää yksinkertai-
sesti säilyttääkseen asemansa – olivat
ne sitten menestyksekkäitä tai eivät
– alkavat määrittää koko Venäjän
strategista tulevaisuutta.